

порації згаданих вище як кількісних, так і якісних показників. Це дасть змогу всебічно оцінювати результати діяльності корпоративних утворень та шукати шляхи її підвищення.

В результаті дослідження була запропонована структурно-логічна схема щодо оцінки ефективності діяльності корпорацій, упорядковані та наочно приведені методи, на яких ґрунтується ця схема. Визначено, що найбільш розповсюдженими методами є ті, що основані на аналізі фінансової звітності. Але жоден з них не може дати об'єктивної оцінки ефективності, якщо він не застосовується у купі з іншими. Саме тому в процесі аналізу необхідно застосовувати систему якісних і кількісних методів оцінки ефективності корпоративного управління.

1.Мороз О., Харачина Н., Халімон Т. Корпоративне управління на підприємствах України: постприватизаційний етап еволюції. – Вінниця: Універсам - Вінниця, 2008. – 180 с.

2.Булатов А.Н. Методические инструменты комплексной оценки экономической эффективности корпоративного управления на промышленных предприятиях Российской Федерации: дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05. – К., 2001. – 183 с.

3.Леонов Д., Бурмака М., Юрса М. Индекс корпоративного управления в Україні: методологічні засади обчислення // Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 7-8. – С.12-15.

4. Эйтингтон В., Анохин С. Прогнозирование банкротства: основные методики и проблемы // Технологии корпоративного управления // [http://www.iteam.ru/publications/strategy/section 16/ article 141](http://www.iteam.ru/publications/strategy/section%2016/article%20141).

5.Суторміна В.М. Фінанси зарубіжних корпорацій. – К.: КНЕУ, 2004. – 566 с.

Отримано 07.09.2009

УДК 333.334

Л.О.ПТАЦЕНКО

Полтавський національний технічний університет ім. Юрія Кондратюка

МІСЦЕ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ

Світовий досвід переконливо свідчить, що корпорації мають переваги порівняно з іншими організаційно-правовими формами підприємництва, а корпоративний сектор у більшості країнах є досить вагомим і впливає на суспільні й економічні відносини. Враховуючи це автор ставить за мету розглянути місце соціальної політики в діяльності корпоративних утворень та роль державних регуляторних стимулів до посилення соціальної відповідальності корпорацій.

Мировой опыт убедительно показывает, что корпорации имеют преимущества сравнительно с другими организационно-правовыми формами предпринимательства, а корпоративный сектор в большинстве стран является достаточно весомым и влияет на общественные и экономические отношения. Учитывая это, автор ставит цель рассмотреть место социальной политики в деятельности корпоративных образований и роль государственных регуляторных стимулов на усиление социальной ответственности корпораций.

World experience convincingly shows that corporations have advantages compared to other organizational-legal forms of entrepreneurship, and corporate sector in most countries is substantial enough and influences on social and economical relations. Taking it into account, the author has aimed to examine the place of social politics in corporate foundations activity and the role of state regulatory stimuli for corporations' social responsibility intensification.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна відповідальність, соціальна діяльність, корпоративне управління.

Сучасний період розвитку суспільних відносин характеризується тим, що в світі відбулося переосмислення ролі корпоративного сектора в розвитку економіки і соціальної політики. Зі збільшенням країн, які переймають ринкові підходи до економічної політики, підвищується усвідомлення важливості корпорацій для економіки конкретної країни і добробуту громадян. Адже, відносини власності, які формуються, в основному, в корпоративному секторі економіки, – це соціально-економічні відносини; вони зумовлюють історичну специфіку економічної системи, її соціальну структуру, систему влади.

Створення належних умов функціонування суб'єктів корпоративних відносин, сприяння підвищенню ефективності їх діяльності, а також залучення інвестицій у національну економіку залежить, перш за все, від застосування високих стандартів корпоративного управління, впровадження механізму захисту прав інвесторів, вибору правильної управлінської та виробничої стратегії, збалансування інтересів власників, управлінців, держави та інших учасників корпоративних відносин, поєднання економічної політики з соціальною та їх гармонізація. Адже належне корпоративне управління не обмежується виключно відносинами між інвесторами та менеджерами, а передбачає також урахування законних інтересів та активну співпрацю із зацікавленими особами, які мають легітимний інтерес у діяльності корпорації (працівниками, споживачами, постачальниками, партнерами, кредиторами, державою, громадськістю тощо). Корпорація не може існувати незалежно від суспільства, в якому вона функціонує, і кінцевий успіх її діяльності залежить від взаємовідносин з усіма зацікавленими особами.

Багато в чому регулювання і забезпечення інтересів різних груп учасників корпоративних відносин в конкретній країні залежить не лише від розвитку корпоративного сектора, а й від державної соціальної та економічної політики загалом. Тому еволюцію політики забезпечення корпоративних інтересів, на наш погляд, доцільно розглядати через призму відповідного законодавчо-нормативного регулювання в конкретній країні.

У правовому полі України, як і більшості країн світу, при визначенні норм поведінки підприємства та оцінюванні його взаємовідно-

син з державою, суспільством і різними економічними суб'єктами застосовують поняття соціальної діяльності корпорації як сукупності організаційних дій власника щодо забезпечення соціального розвитку трудового колективу й дотримання законодавчих гарантій умов праці. Соціальна діяльність підприємства закріплена в ст.69 Господарського кодексу України, де розкрито її зміст, сутність й основні напрями діяльності. Соціальна відповідальність – це обов'язок відповідати за соціальні зобов'язання, реалізація яких сприяє поліпшенню умов праці, відпочинку й побуту членів трудового колективу [1]. Вона може проявлятися на різних рівнях відносин корпорації: на ендегенному – у відносинах між власниками і трудовим колективом, на екзогенному – із зовнішніми зацікавленими суб'єктами. Тобто соціальна відповідальність корпорації зводиться до системи її відносин у двох площинах: із трудовим колективом і суспільством [2]. Науковці розподіляють соціальну політику корпорацій на два рівні:

- регульована соціальна політика;
- корпоративна соціальна політика.

Державне регулювання соціальної політики здійснюється шляхом визначення мінімальних соціальних вимог до корпорацій, зокрема встановлення пільгових ставок, норм, вимог до утримання та ін. Що ж стосується корпоративної соціальної політики, то вона має бути орієнтована на вирішення соціальних проблем і прийняття етичних норм понад рівень мінімальних вимог, визначених державою та прийнятті додаткових зобов'язань перед суспільством. Саме ступінь виконання соціальної політики забезпечує корпорації певні конкурентні переваги в суспільстві та підвищує її імідж.

Дослідження світових корпоративних моделей довело, що всі вони передбачають певні напрями соціальної діяльності і відповідальності корпорацій. Наприклад, у англо-американській моделі соціальний захист населення ґрунтується виключно на регулятивній функції держави. Корпорації беруть на себе додаткову відповідальність за соціальний розвиток своїх колективів і соціальну допомогу у розвитку адміністративних територій, де функціонують корпорації. Європейські соціальні стандарти корпорацій беруть за основу рівномірну відповідальність корпорацій за соціальний розвиток суспільства. Корпорації беруть активну участь у соціальних проектах розвитку своїх територій. Азіатські моделі базуються на консенсусі між основними бізнесовими групами і, як правило, передбачають перенесення на корпорації всієї відповідальності за соціальний розвиток населення країн.

У свою чергу держави надають їм пільги у вигляді зменшення податкового тиску, а у деяких випадках – звільнення від податків вза-

галі. Наприклад, у США меценатська діяльність звільняється від оподаткування, а у Франції в 2003 р. запроваджено податкову систему, яка дає право зменшувати податки підприємств на 60% у разі здійснення благодійної діяльності [2].

Слід зазначити, що соціальна діяльність корпорацій здійснюється у випадках: законодавчих вимог щодо її проведення; отримання економічних і соціальних переваг; набуття переваг першочерговості. Кінцевим результатом соціальної діяльності (крім обов'язкової) є отримання економічного інтересу та економічної переваги, зміцнення конкурентних позицій і ділової репутації. Нажаль, більшість власників і топ-менеджерів українських корпорацій цього не розуміють, тому більшу частину суб'єктів корпоративного сектора можна, на наш погляд, віднести до соціально-обструкціоністських і соціально-слухняних корпорацій. Крім зовнішніх чинників, які формують рівень корпоративної соціальної відповідальності (законодавча неврегульованість, фінансова нестабільність тощо) вагомими внутрішніми чинниками є низький рівень керівництва і менеджменту, відсутність власних внутрішніх норм і положень, які б відповідали міжнародним і національним принципам корпоративного управління.

Так, аналіз фінансової звітності відкритих акціонерних товариств Полтавської області за 2008 р. показав, що на загальні збори акціонерів виносили питання щодо прийняття власних принципів корпоративного управління з понад трьохсот товариств лише декілька.

Активізація соціальної відповідальності корпорацій перед суспільством повинна бути реалізована через усвідомлення істеблїшменту необхідності практичного впровадження Принципів корпоративного управління та в рамках чітко окресленої державної політики. Адже соціальна й економічна політика знаходяться у безпосередньому взаємозв'язку і взаємозалежності, а реалізація програм і заходів соціального характеру надає корпораціям економічні переваги, які передбачають отримання певного економічного інтересу та задоволення його у вигляді стимулів, переваг, пільг, репутації, зв'язків тощо. Тому істеблїшмент корпорацій повинен мати у своєму розпорядженні власні принципи корпоративного управління, які б, по-перше, відповідали національним стандартам, по-друге, були адаптовані до особливостей конкретної корпорації, по-третє, передбачали напрями корпоративної соціальної політики.

Водночас державні стимули до посилення соціальної відповідальності мають передбачати зниження податку на прибуток, який спрямовується на благодійні цілі, або звільнення від оподаткування учасників соціальних проєктів і програм. У свою чергу законодавством

слід передбачити обов'язковість складання і оприлюднення соціальних звітів корпорацій, які займаються соціальною діяльністю, та проведення незалежного соціального аудиту. Це дасть можливість забезпечити прозорість соціальної діяльності корпорацій, не допускати зловживань посадовців і здійснювати контроль за цільовим спрямуванням та використанням коштів суто на соціальні потреби і програми.

Зрозуміло, що в кожній країні існують свої особливості, але в загальному плані досвід розвинених країн засвідчує про те, що для забезпечення ефективного корпоративного управління потрібні інвестиційні банкіри, зацікавлені в розвитку нових форм фінансування, компетентні консультанти та надійна підтримка держави у вигляді надання податкових пільг [3], які повинні:

- 1) заохочувати використання корпораціями позичкових коштів для придбання значних пакетів акцій та передачі їх службовцям;
- 2) стимулювати довготривалі вкладення коштів пенсійних фондів в капітал корпорацій;
- 3) сприяти прийняттю корпораціями програм продажу акцій співробітникам за рахунок невеликих відрахувань від заробітної плати та за пільговою ціною;
- 4) надаватися корпораціям тільки в тому випадку, коли їх плани участі службовців у власності охоплюють всіх працівників і гарантують дотримання їх акціонерних прав.

У свою чергу, приймаючи участь у державних соціальних програмах, розвиваючи власну кадрову соціальну політику, корпорації потребують від держави політичної стабільності, міцної законодавчої бази, прозорої податкової системи, сприяння та підтримки місцевої влади.

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18-22. – С.144.

2. Осецький В.Л., Марченко В.М. Соціальна відповідальність корпорацій України як фактор забезпечення їхньої конкурентоспроможності // Економіка та держава. – 2007. – №1. – С.9-11.

3. Герасимчук В. Управління підприємством як соціально-економічною системою: функціональний підхід // Економіка України. – 2003. – №4. – С.12-18.

Отримано 08.10.2009